

SVAKODNEVICA I MIT

Milivoj Solar, EDIPOVA BRAĆA I SINOVI,

Naprijed, Zagreb 1988.

U podnaslovu Djela stoji: Predavanja o mitu, mitskoj svijesti i mitskom jeziku čime odmah biva jasno da se radi o edukativnome i interdisciplinarnome štivu. U galantnoj autorovoj maniri da se svome čitatelju predgovorom obrati i navede razloge formalno-sadržajnih "gabarita" teksta započinje i ovo, najnovije djelo. No, uvjetno kazujemo najnovije jer, ne samo da se ovih dana pojavio još jedan Solarov naslov (*Vježbe tumačenja*, Matica hrvatska, Zagreb 1997.) te *Teorija književnosti* Borisa Tomaševskog (isti izdavač, 1998.) koju je uredio i pogovorom upotpunio Solar, - nego su *Edipova braća* još početkom devedesetih pripremljena za tisak i potom nizom izdavačkih peripetija nakon *Lake i teške književnosti* (isti izdavač, 1995.) objelodanjena, pa se doima da je upravo u toj knjižici o postmodernizmu i trivijalnoj književnosti Solar iskoračio iz apersonalno - znanstvene "stilistike" u predavačku impostaciju, u "Vi-formu". (Usp. prikaz toga djela u br. 1-2/1996, *Fluminensiae*). No, autor je sam u intervjuu što ga je dao Nataši Govedić (*Republika*, 1-2/1997, str. 43-58) i to razjasnio te ukratko podsjetio na genezu vlastita interesa za "mitopoetiku": U vezi (...) pitanja što sam radio nakon *Ideje i priče*, da li sam stavio težište na mythos - istina je da sam se, *prvenstveno* mitovima, počeo baviti od 80-tih godina na dalje.

Onda sam držao nekoliko kolegija: "Poetika mita", "Teorija mita", "Mit i bajka", razvijajući se u tom smislu. Budući da sam i čitao dosta djela u vezi mitova, odlučio sam da sve to rezimiram i početkom 90-tih napisao sam knjigu *Edipova braća i sinovi*. Tada (...) sam prvi puta odlučio da napišem nešto u formi predavanja. Dopalo mi se, čitao sam Tuberchafta." (iz navođenoga intervjua, str. 50, istaknuo M. S.). Solar također ističe (predgovor knjizi *Edip i ...*) da se djelo izravno temelji na predavanjima studentima komparativne književnosti, dodiplomskoga i poslijediplomskoga studija književnosti na Filozofskome fakultetu u Zagrebu, započetih davne 1984./85. godine. Kazat će: "Dakako, napisao sam je u uvjerenju da bi neka vrsta uvodne rasprave o znanstvenom proučavanju mitova mogla zanimati i širi krug čitatelja, pa sam skratio dijelove koji se izravno odnose na upućivanje u stručnu literaturu i nisam ulazio u širu razradu onih pitanja koja se teško mogu razumjeti bez temeljitijeg poznavanja metodologije i terminologije određene znanosti. Nastojao sam tako iz šire građe izabrati samo ono što mi se činilo najvažnijim, a nisam pri tome odolio težnji da sve zajedno pokušam razviti kao neku vlastitom logikom uvjetovanu cjelinu, možda donekle i nalik priči o pričama, ali otvorenu prema onima koji

prihvaćaju da i razmisle o svemu što je rečeno pa su mi u tom smislu doista kolegice i kolege." (Predgovor, str. 5). Tako, uz temeljne spoznajne preokupacije i nenametljivu postupnost u parafrazi mitskoga Solar, možda i ne htijući, prstenastom gradbom svojih predavanja, leitmotivskom akcentuacijom bitnoga i diskretnim uvlačenjem slušatelja upućujući im problemska ili retorička pitanja - postiže dulce cum utili. Prepoznatljiviji su, ako je dopustivo tako formulirati, tipično solarovski, a to znači u maniri intelektualističke distance od apriorizama, spoznajne prepotencije i naricisizma apodiktičara - "formulski" umetci ili izrazi "zadržke" poput "meni se čini", "zasad želim samo naglasiti", "mislim da ste zapazili", "rekao bih", "ako smijem interpretirati", "pokušao sam objasniti", "pokušat ću vas uvesti", "ne mogu, a da se ne pitam ...", "prema mojem mišljenju" ... K tome Beker, također vrsni komparativist, ističe da je u "U hrvatskoj znanosti o književnosti najviše doprinio istraživanju odnosa između mita i književnosti Milivoj Solar. (...) Napose valja istaknuti njegove teze o odnosu između književnosti (imajući na umu prije svega roman) i mita." (Beker, *Uvod u komparativnu književnost*, Zagreb, 1995, str. 100).

U prethodno spomenutome djelu *Vježbe tumačenja* Solar na neki način daje sebi oduška i "pokušaje tumačenja" lirskih pjesama izvodi po načelu "istine srca". On otkriva: "Izabrao sam ove pjesme jedino zato što su *meni* izvrsne (...) Neke sam njihove stihove pamtio godinama bez posebnog razloga, *i to mi se činilo posve dostatnim*. Zanimalo me jedino mogu li kao teoretičar književnosti

obrazložiti zašto je tome tako." (*Predgovor vježbama ...* str. 8). To nikako ne znači da je Solar intuicionist. No, poslije tridesetak godina sustavnoga bavljenja teorijom književnosti zanimljiva je čitatelju i ovakva autorova refleksija. Tim više što u *Edipovoj braći...* oprezno i metasubjektivno tumači pojedina učenja i škole. Iznimno, svoje peto predavanje, od petnaest izloženih započinje "ponešto neuobičajeno" (Solarova formulacija), svojim osobnim stavom prema frojdzizmu. Autor će i tijekom sljedećih predavanja polemizirati s frojdistima, lučiti veliki i nezaobilazni Freudov doprinos od pretjerivanja koja su nužno pratila te psihoanalitičke dosege. No, upravo čitatelja radi valja nam, makar i nakon poduzetoga uvoda, barem ovlašno obavijestiti o djelu i njegovu ukupnome sadržaju kako je na dvjestotridesetak stranica ponuđeno.

Predavanja su ponuđena redom: 1. Riječ i pojam "mit"; Jollesova analiza mita ...; 3. Filozofska kritika i apologija mitologije; Holbach, Schelling, Hegel; 4. Znanstvene teorije mita; Frazer, Durkheim, Lévy-Bruhl.; 5. Freudovo tumačenje mita; Bettelheim; 6. Jungovo učenje o mitu: Pojam arhetipa, 7. Funkcionalističke teorije mita; Malinowski; 8. Cassirerova filozofija simboličkih oblika; 9. Lévi-Straussova analiza strukture mitova; 10. Mit i jezik; Lotman. Uspenski. Mitski književni iskazi; 11. Mit kao sveta priča; Eliade. Girard. Nastajanje suvremenih mitova; 12. Mit i književnost; Frye: književnost i arhetipovi; 13. Roman i mit; 14. Mit danas; Barthes ...; 15. Mit o mitu. Moć i nemoć mita. Završna razmatranja. Naslove pojedinih predavanja nešto smo

skratili radi ekonomije prostorom. Valja reći da je djelo upotpunjeno iscrpnom *Literaturom, Kazalom imena i Bilješkom o autoru*. Djelo nastavlja onaj Solarov niz u kojem propitkuje mitotvorne prakse svakodnevice i književnosti. Mislimo na eseje poput *Mit o ženskoj prirodi* u modernom romanu (u: *Smrt Sancha Panze*, Zagreb 1981.), na djela kao *Mit o avangardi i mit o dekadenciji* (Beograd, 1985.) ili *Roman i mit* (Zagreb, 1988.), na primjer.

Autor je nastojao panoramski prikazati najutjecajnije škole i mišljenja uz napomenu da je fenomen mita složen i obuhvatan te će ga predočiti samo u nekim aspektima. Bitni aspekt Solarova pristupa jest onaj književni, prelamanje mitskoga i literarnoga iskustva, komplementarnosti i razlikovne točke jezika književnosti naspram mitskoga govora. Premda se na početku svojih predavanja ograđuje od sustavnosti, pa onda i (priručnih) definicija mita i njegova (teorijskoga) okoliša, Solar iz učenja u učenje sužava moguće definicije mitskoga uz latentnu opasku da je u osnovi mit neodredljiv do kraja. Slaže se s tim da je priča vjerojatno najstariji i temeljni oblik prenošenja iskustva i

znanja te je starija od raspravljanja i opisivanja. Kako je zanimanje za mit u porastu autor postavlja pitanje o uzrocima toga interesa. Mitu pribjegavamo u **kriznim** situacijama i trebamo ga u našoj svakidašnjici. To je isuviše složena pojava, a da bismo ju mogli svesti na nekoliko uzroka. Krizna situacija je globalna pojava u smislu (sveobuhvatne) krize zbilje, odnosno političke i ekonomske, kulturne, eko-krize te krize pojedinca. "No, kriza pojedinca i kriza svakodnevice koja se danas mora prilagoditi ubrzanom ritmu promjena, uvjetovanih migracijama i tehnološkim napretkom, još dovoljno ne objašnjavaju okretanje upravo prema mitu. "Solar dalje ukazuje da krize mogu objasniti jedino pojačani interes za ritual i autoritete neovisno o okrenutosti mitu. Zanimljivo je također i Solarovo povezivanje tzv. glasina, trača, "fame" s pričom i mitom. Autorova dosjetka sadržana u naslovu djela ima nas podsjetiti na pluri-identitet, na ambivalenciju uloga i značenja te imperativ istinoljublja s jedne strane, i mnoštvenost "istinostnih funkcija", tome nasuprot. Antigona nastavlja to teško shizmatičko breme svoga oca i brata Edipa.

Danijela Bačić-Karković